

Új típusú adatforrások és technológiák a kisvállalati versenyképességi vizsgálatokban

RIERC Regionális
Innováció- és
Vállalkozáskutatási Központ

Big Data Research Group

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
SZENTÁGOTHAJ JÁNOS KUTATÓKÖZPONT

Hornyák Miklós
adjunktus
PTE KTK KMI

VÁLTOZÁS, ÚJRATERVEZÉS ÉS FEJLŐDÉS, tudományos konferencia PTE KTK, Pécs 2020. november 5-6.

Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar

Az előadás tartalma

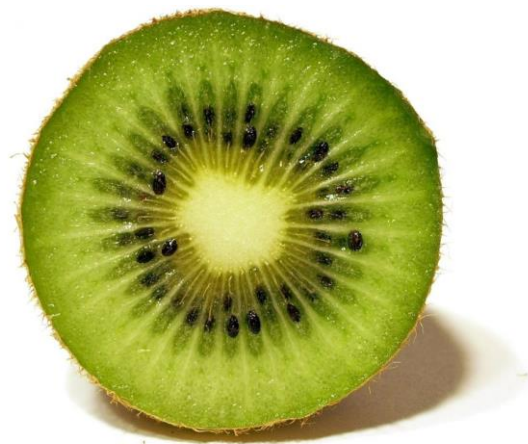
- Kutatási keret bemutatása - KIVI
- Társadalomtudományi probléma ismertetése
- Szövegbányászati szentiment elemzés - HíriX
- Online jelenlét automatizált vizsgálata - WebiX
- Csődesemény adatbányászati előrejelzése - CsődiX
- Dolgozói attitűd internet-adatvezérelt elemzése – FOI
- Városi „pezsgés” vizsgálata – Meetup

Előadásom fókuszában a munka során tapasztalt nehézségek és kezelésük áll.

Kutatási keret ismertetése - Ökoszisztéma „puha” elemeinek mérése

- Rendszerszemléletű megközelítés a versenyképesség vizsgálatában
  - Intézményi és aktori alrendszerekre bontás
- Aktori alrendszer elemei a KKV-k, melyek vizsgálatára a Szerb-féle MKKVI modellt vettem át
  - Bővebben Szerb et al. 2014
- MKKVI igazából a KKV belső kompetenciáit méri, működési környezettel nem foglalkozik
  - Így nem tekinthető versenyképességi indexnek, ehhez kell a környezet is
- MKKVI pillérstruktúrája az alrendszereket összekapcsoló interfész
- Intézményi alrendszer mérése e pillérstruktúra mentén képzett indikátorokkal – új típusúak is!
  - Új típusú adatforrások és technológiák beépítése – adat és szövegbányászat, internet-adatvezéreltség
  - Iparági és területi bontás a környezet vizsgálatánál
- Eredmény: Kompetencia és Intézményi Versenyképességi Index (KIVI)
  - Ismereteink szerint eddig ezen alrendszereket nem kapcsolták össze
- KIVI segítségével SWOT-típusú jellemzésre van módunk
  - Belső: Erősség, Gyengeség -> KKV kompetenciák alrendszer
  - Külső: Veszély, Lehetőség -> Intézményi alrendszer

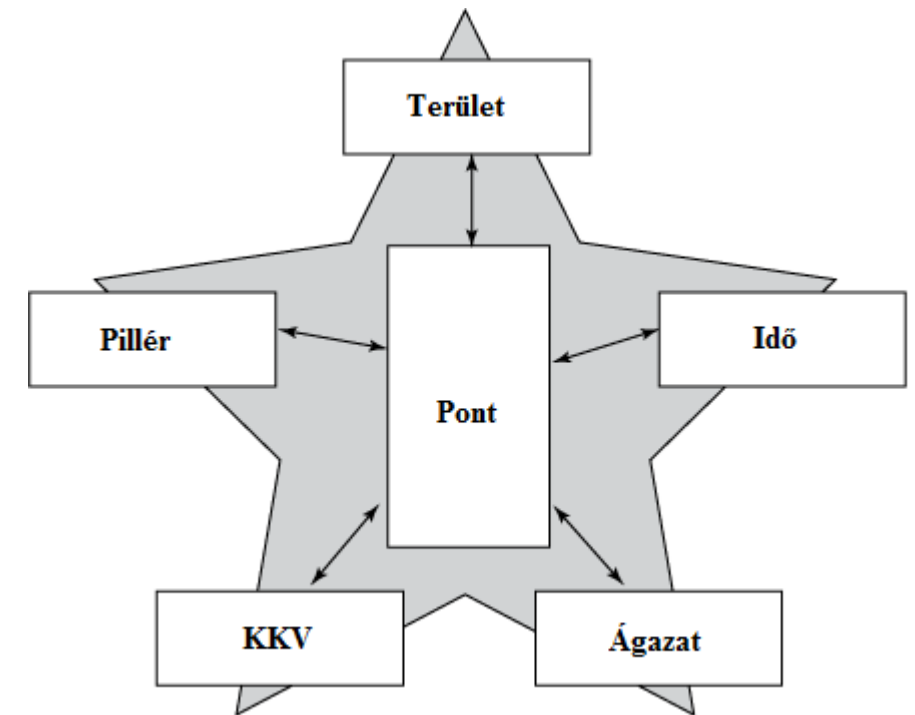

Miért kell egy új index? - a „Big Data” jelenség

- KKV működésének környezete nem vizsgált az MKKVI-ben
- Rendszerszemléletű megközelítés alapján a rendszer eleme ÉS környezete is fontos
- Kis és középvállalati (KKV) versenyképességnél a cég a rendszer eleme
- Nem fekete doboznak tekintem, hanem erőforrás alapú (RBW) megközelítést alkalmazom
  - Belső, kompetencia alapú folyamatok vizsgálására az MKKVI alkalmas
- Külső, intézményi környezet vizsgálatát alakítom ki
- E kettő alrendszer között interfész kiépítése szükséges
- Ennek keretét az MKKVI pillérstruktúrája biztosít
- **Új típusú adatforrások és technológiák beépítése**

Koncepcionális keretrendszer kialakítása

- Erős IT támogatás szükséges
- Összetett adatbázisszerkezet készítése
  - Változó szintű adattárolás
  - 110 egyedi változó -> 101 területi, 9 iparági szemléletű
  - 52% LAU1, 15% NUTS3, 26% NUTS2
  - Saját fejlesztésű változó a pillérek 30%-ban
- Térinformatikai keretrendszerbe illesztés
  - Alap térinformatikai funkciók
  - Térképi ábrázolhatóság
- Adatkocka alkalmazása – „Actionable KPI” képzése
  - Öt dimenzió: terület, idő, ágazat, pillér, cég
  - Metszéspontokban tényadat – komplex versenyképességi pont
  - Lefúrással pillér szintig
  - Szeleteléssel szemléletek előállítása – területi/iparági
  - Fölgörgetéssel LAU1 -> NUTS3 -> NUTS2 -> NUTS1
  - Városterzségek elméleti kezelhetősége

Egy főre jutó bruttó hazai termék vásárlóerő egységben (PPS)

- Jól elérhető adat
- Fejlődést mutató mutatóink vannak
- Növekedést jól mutatja

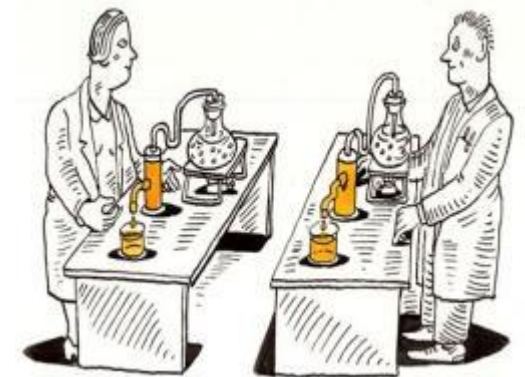

Általános kutatói problémahalmaz

- Közösségi érzékelők alkalmazása vs. kérdőívezés
- Társadalomtudomány és új típusú adatforrások, eszközök
  - Big data jelenség kiteljesedése – 3,4 vagy 5V
  - Bottom-up vs. top-down kutatási paradigma – hipotézis vs. kutatói kérdés?
    - Lehetőségek és korlátok ismerete, figyelembevétele
- Multidiszciplináris megközelítés nehézsége
  - Tudáselemek ritkán vannak meg egy személynél
    - domain specifikus tudás, IT ismeret, programozási ismeretek, adatok szervezése és tárolása
- Technológia gyorsan változik és fejlődik – lásd. képfeldolgozás, szövegbányászat
  - Számítási kapacitás és ennek támogatása – PC vs. szolgáltatás alapú kutatás?
- Adatokhoz való legális hozzáférés nehézsége
  - Crawling vs. API vs. vásárlás
  - Platform adatok használatának korlátai
- Reprezentativitási probléma
  - Digitális lábnyom vs. digitális remete
  - Generációs különbségek – digitalizáció szintjében különbségek
- Eredmények bemutatása és értelmezése

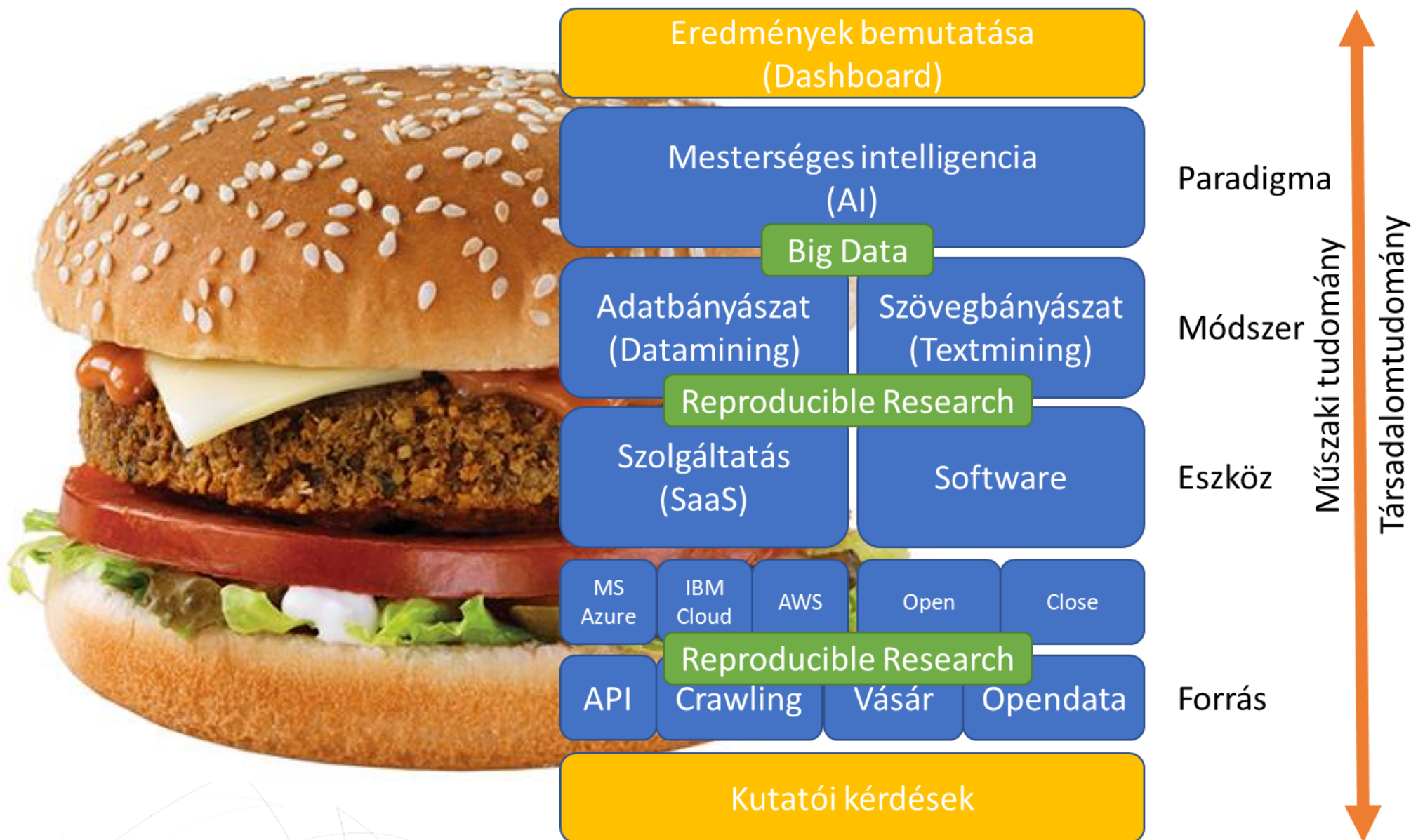
Reproducible Research

Forrás: <https://www.fosteropenscience.eu/foster-taxonomy/open-reproducible-research>

„Full stack” development – a „hamburger modell”

(forrás: saját szerkesztés)

Véleménytájolás-alapú elemzés (HírIX)

- Cél: Hírek gyűjtése, lokációhoz kapcsolása

- Pozitív, negatív, semleges szavak azonosítása

- Nehézségek

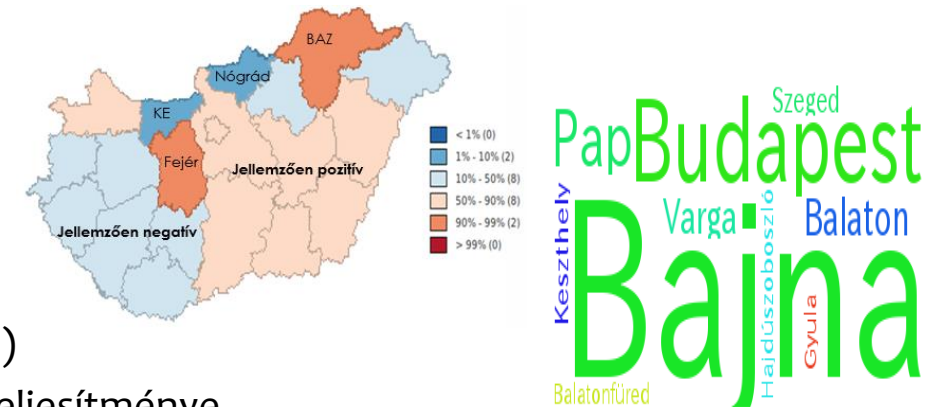
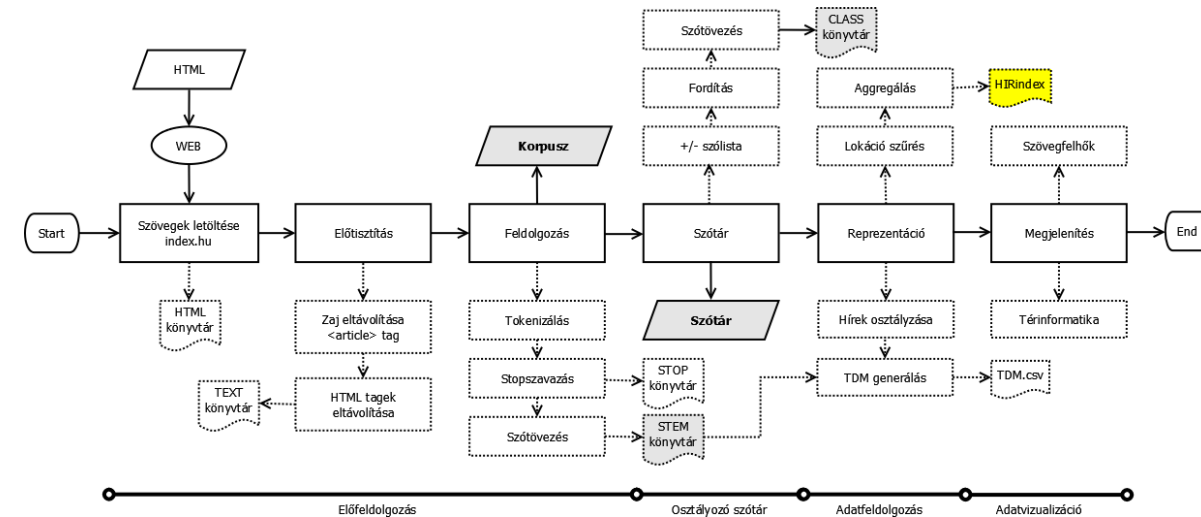
- Magyar nyelvű szövegek problémája
  - Nyelvészeti tudáselem
  - „Dobozos” szoftverek hiányosságai – Rapidminer, Python, R
  - Tudományosan validált magyar szentiment szótár hozzáférhetősége
  - Konnotációs problémák az angol fordításnál
  - Családnév versus település

- Jövő

- Szöveg-perszonifikáció a Big5 modell alapján (LIWC szótár alkalmazása)
  - Algoritmusok fejlődésével és a corpus növelésével javítható a modell teljesítménye
  - Szövegbázis méretének növelése nagy munkát igényel, minden szempontból heterogén IT környezet
  - Szövegbázis adatforrásainak tágítása nehézkes képek
    - Twitter részadatok, hazánkban nem elérhető; Facebook bezárt; Instagram képek

- Újdonságtartalom

- Szövegbányászat alkalmazása
  - Folyamat kidolgozása és az eredmények vizualizálási módjai – szófelhő, Conway szófelhő

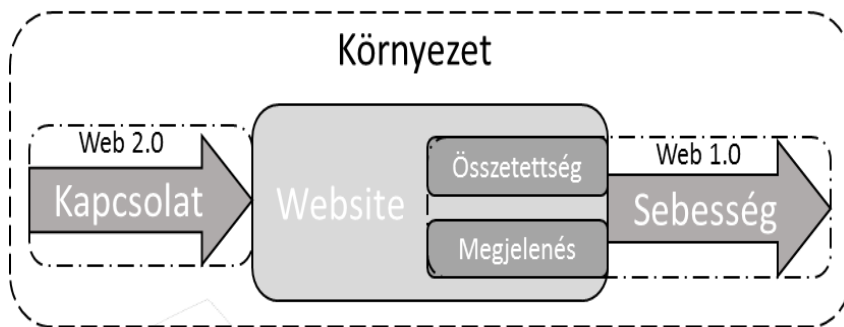

- NUTS3-as HírIX térkép
- Jelen technika nem elégséges
- $r=0,416$, nem szignifikáns

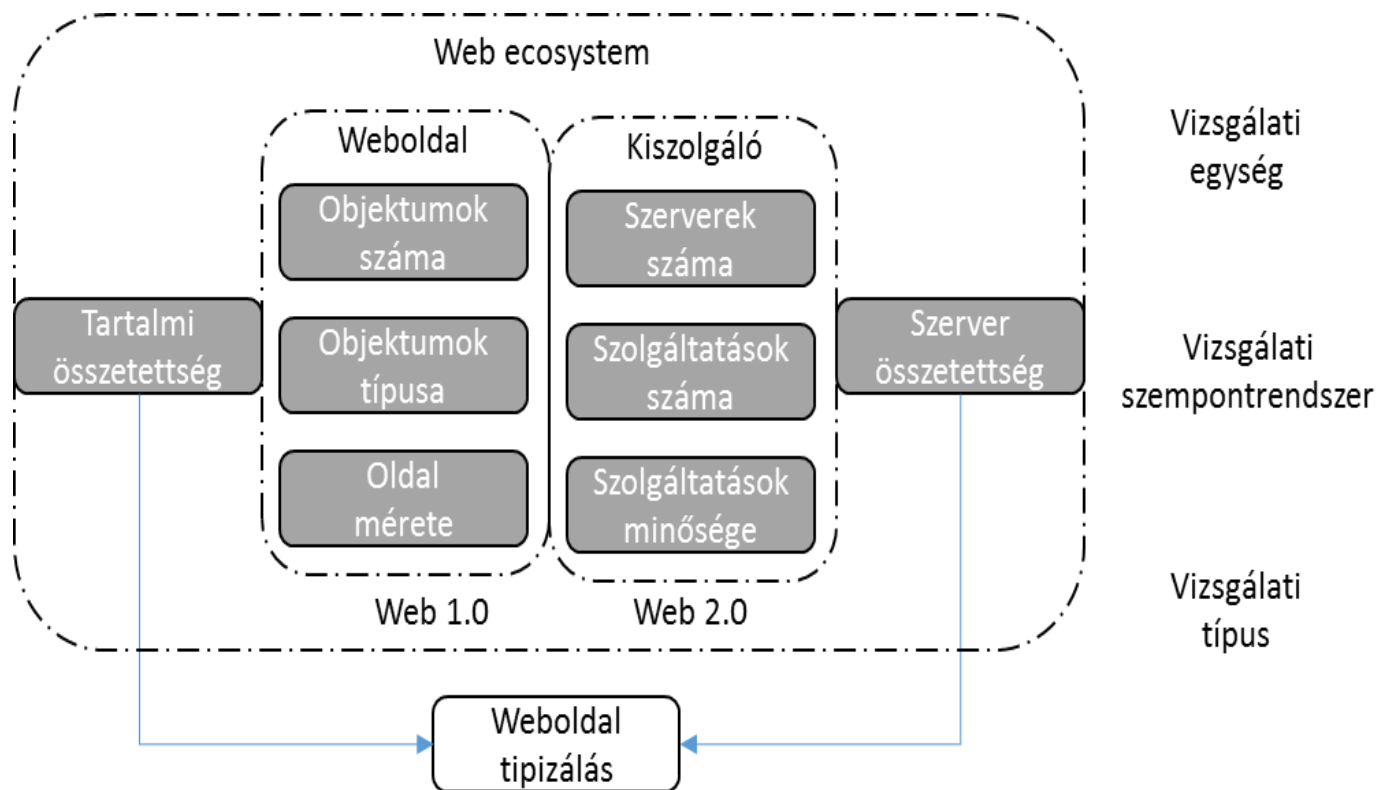

Online jelenlét automatizált elemzése (WebIX)

- Probléma
  - Magas az erőforrás igénye
  - Szubjektivitással terhelt
- Web ökoszisztéma vizsgálata
- Technicista elemzési módszer
- Megoldás
  - Python program
  - 22 mutató – 4 pillér – 2 alindex
- Online jelenlét – weboldal vs. Fb.?

WebIX koncepcionális modellje, forrás: saját szerkesztés

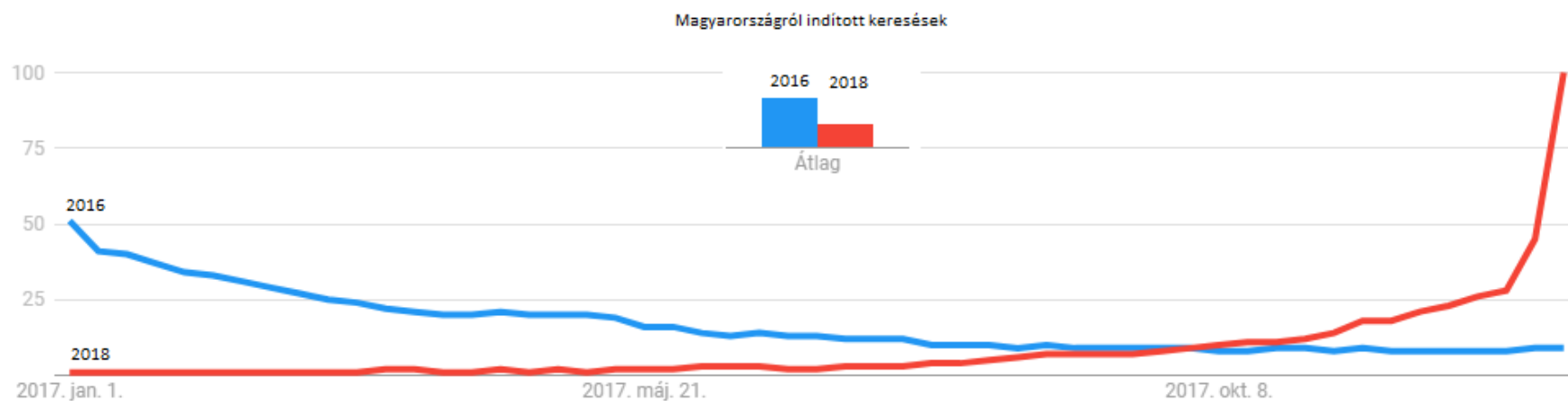
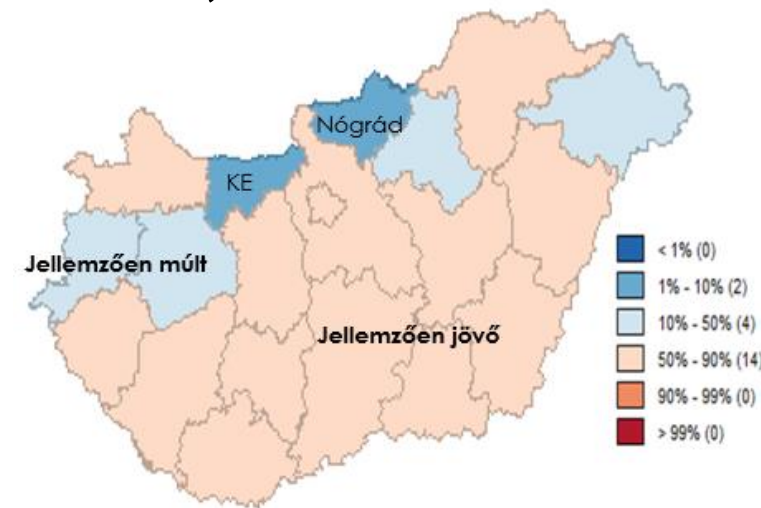
Butkiewicz modelljének sémája, forrás: Butkiewicz et al. 2011 alapján, saját szerkesztés

Miért van erre szükség?

Dolgozói attitűd internet-adatvezérelt elemzése (FOI)

- Internetes keresések jövő orientáltsága és a GDP közötti kapcsolat (Preis et al. 2012)
  - Magyarországi IP-címekről indított szöveges keresések vizsgálatát végeztem
    - Innovációs készség, 2015-ös bázisév
- Google Trends alkalmazása
  - Lokáció, időszak, témacsoport és a keresési kifejezés szűrés
  - Megyékre szűrés – bázis évhez viszonyítás – egyszerű keresési kifejezés
- Korlátok
  - Nem abszolút értéket szolgáltat a Google, csak arányokat
    - pl. 100 a leggyakoribb, o nincs adat
  - Nem ismert az alkalmazott algoritmus, így fekete dobozként tekintünk rá – bármikor és bárhogy változhat
  - Internet penetráció és digitális írástudás – bizonyos rétegek kimaradnak a vizsgálatból

- Munkavállalói attitűd jellemzése megyei szinten
- Pearson korreláció vizsgálat ($r=0,662$, $0,01$)

Városi „pezsgés” vizsgálata platform adatok alapján

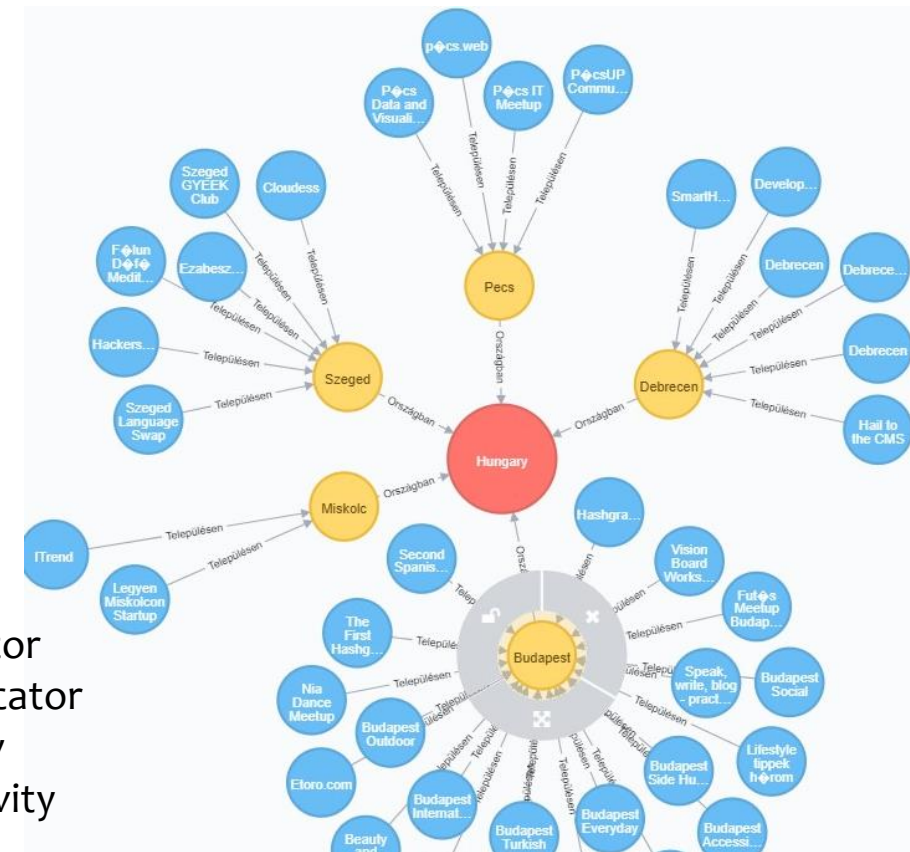
- Meetup.com platform adatai alapján várostérségek jellemzése
  - Gyökeresen más szemlélet – lokáció központú, pufferzóna alkalmazása
  - API hívások segítségével, többszörös hierarchikus felépítés – Python programozás
- Adatok gráf alapú adatbázisba leképezve – relációs adatszerkezet helyett
  - Alkalmazása nem elterjedt, új tudáselem
  - Tech Groups - Tech Group Members - Tech Events
- Előny a kapcsolatok és csomópontok természetes használata
  - Cities – Groups – Events - Topics
- Előny a gyors, interaktív és intuitív eredmény
  - Cypher és Graph Data Visualization
- Nehézség az új szemlélet elsajátítása
  - strukturált vs. strukturálatlan adatok tárolása
- Meetup API változása
  - Megismételhető kutatás nehézsége

Ország mértékek:

- Meetup Tech Group Indicator
- Meetup Tech Member Indicator
- Meetup Tech Event Activity
- Meetup Tech Member Activity

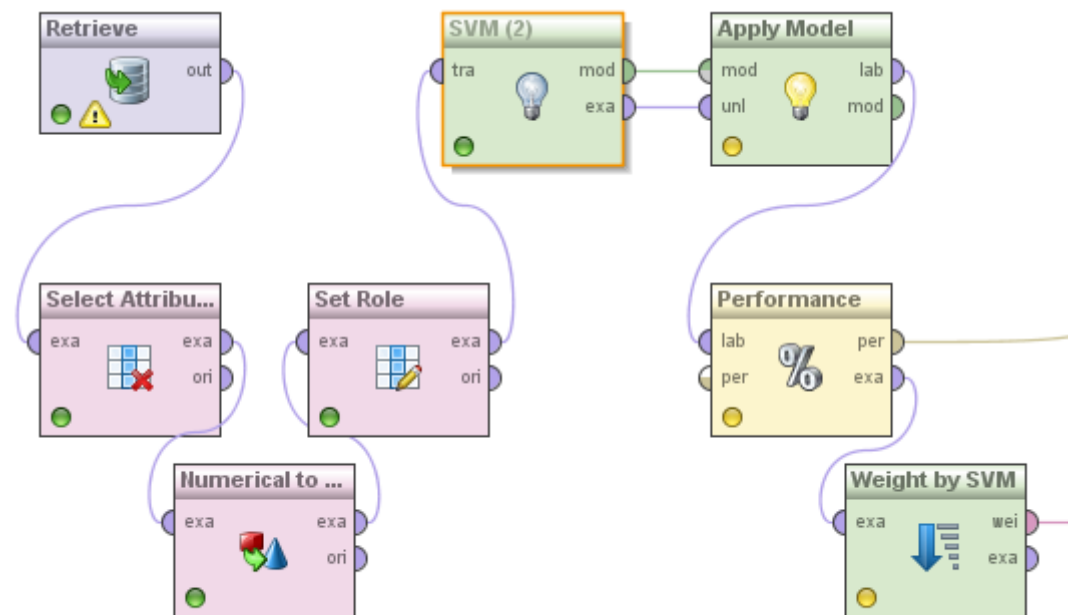


```
MATCH (a:Ország)
WHERE a.country = "hu"
MATCH (b:HUTEpülés)
MATCH (c:HUCsoport)
WHERE c.members > "100" AND c.cityID = "1016532" OR c.cityID = "1016533" OR
c.cityID = "1016534" OR c.cityID = "1016535" OR c.cityID = "1016536"
RETURN a, b, c LIMIT 50000
```


Csődesemény adatbányászati előrejelzése (CsődIX)

- Cél: KKV csődkockázat előrejelzése
- Adatok
  - 2011 és 2012 cégadatok – mérleg, eredmény-kimutatások, NUTS-2, iparág, csődeljárások; ANONIMITÁS
  - MKKVI cégei – 706 db
- Minta – 47 különböző attribútum
  - Tanulóminta – 1180 db cég – 50% ban 2013-as csődesemény
  - Teszt adatok – 506 db cég – 50%-ban 2013-s csődesemény
- Tudáselem
  - Adatbányászati gépi tanulási modellek ismerete
- Modell
  - Neurális háló segítségével predikciós modell építése
  - SVM – 82%-os pontosság
- Eredmény – optimista megközelítés
  - 144 cég esetében csődkockázatosnak minősíti
- Probléma
  - Tanuló- és tesztminta beszerzése
  - Frissítési nehézségek miatt lezártuk a projektet

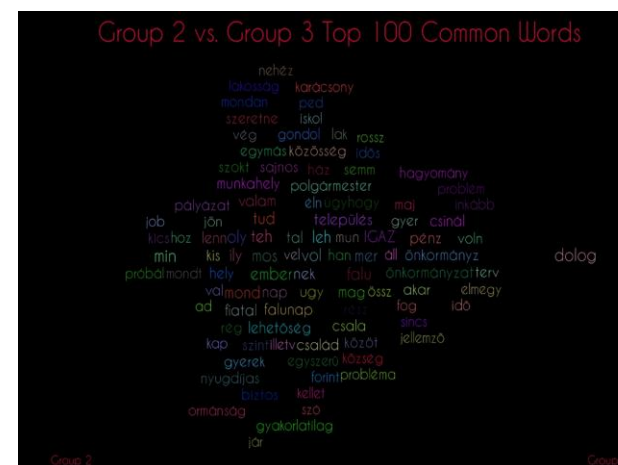

Szövegbányászat az ormánsági kultúrakutatásban (forrás: Ragadics – Hornyák 2017)

- Szövegkorpusz
  - 25 mélyinterjú ormánsági vezetőkkel
- Term versus Document Frequencies
  - Fontos szavak vs. fontos témák
- Témaszpecifikus stopszavak pl. falu
- Kérdésenkénti vizualizálás
  - Szófelhők
- Településcsoportok képzése
  - Heterogén szövegmennyiség
  - Összehasonlító szófelhők
- Szakértői tudás mindkét területről

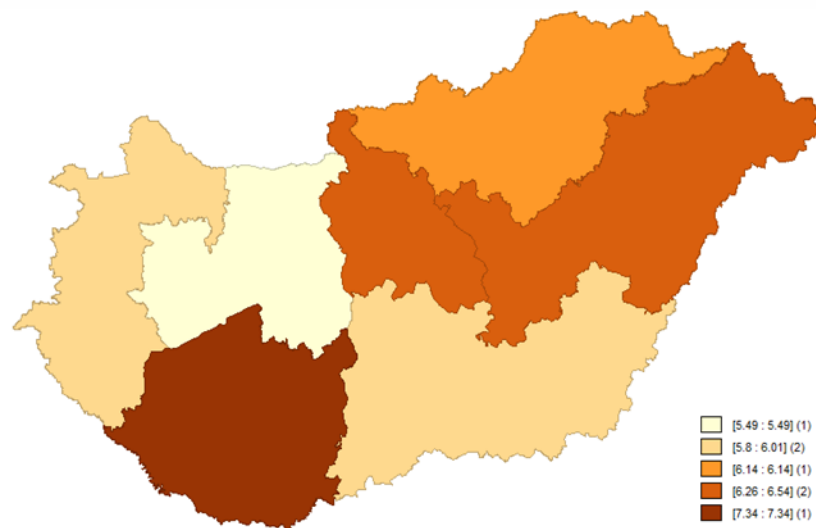
ID	Település	Átlagos hossz	Legrövidebb	Leghosszabb
1	Drávafook, Drávasztára, Kémes, Drávacsepely	3444	1426	6119
2	Besence, Hegyszentmárton, Ipacsfa, Sósvertike, Adorjás, Diósvizsló, Drávaszerdahely, Nagycsány, Páprád, Sámod, Sumony, Szaporca, Tengeri, Téseny	5884	2350	13821
3	Kákics, Marócsa, Ózdfalu, Cún, Kórós, Lúzsok, Okorág, Ózdfalu, Vejti	7036	1259	18023

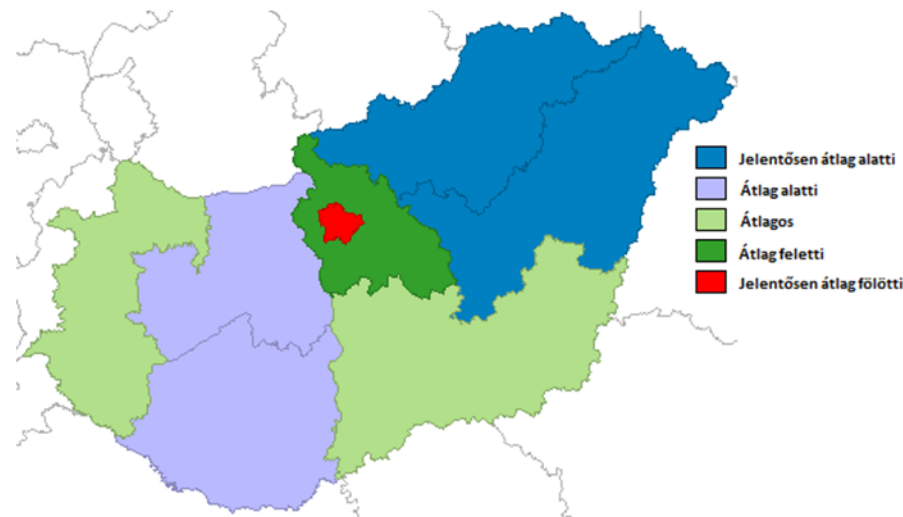
Tapasztalatok összefoglalása és jövőbeli irányok

- Sokrétű tudáselem együttes alkalmazása
  - Kommunikációs problémák
- Adatok beszerzésének legális volta – jogi környezet ismerete
- Adatfrissítések folyamatos biztosítása – folyamatos és gyors változás
- Megfelelő algoritmusok megtalálása – folyamatos és gyors javulás
- Opensource vs. fizetős rendszerek vs. megismételhető kutatás
- Elmozdulás a vizuális elemek elemzésének irányába – folyamatos tanulás
  - Kickstarter kampányok video elemzése – ökoszisztéma szoft elemei
  - Instagram fotók elemzése – lokációk social sensor típusú vizsgálata

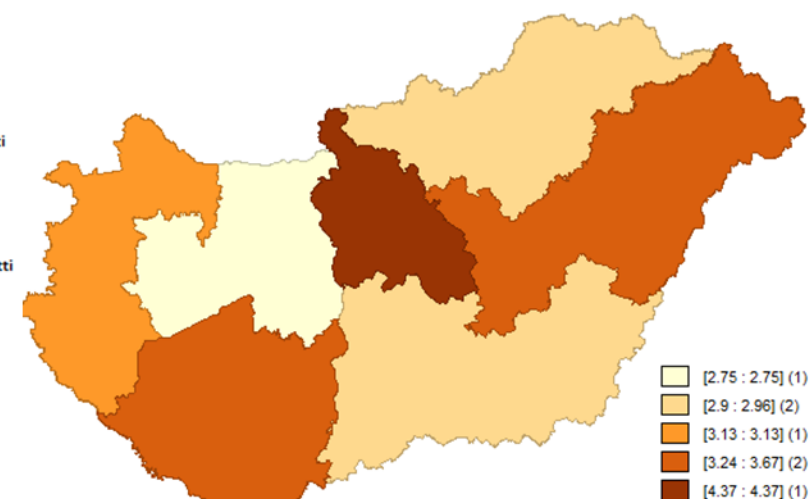
MKKVI

Intézményi

KIVI

Rétegzetten reprezentatív minta belső kompetencia alrendszer versenyképességi pontjai regionális bontásban, n = 350
(Forrás: saját szerkesztés)

Külső intézményi környezet alrendszer versenyképességi pontjai regionális bontásban, n = 175
(Forrás: saját szerkesztés)

Rétegzetten reprezentatív, összevont, összetett rendszer versenyképességi pontjai regionális bontásban, n = 350
(Forrás: saját szerkesztés)

Köszönöm a figyelmüket!

hornyak.miklos@pte.hu

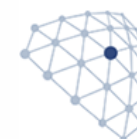

PÉCSIKÖZGÁZ
ahonnan a karrier indul

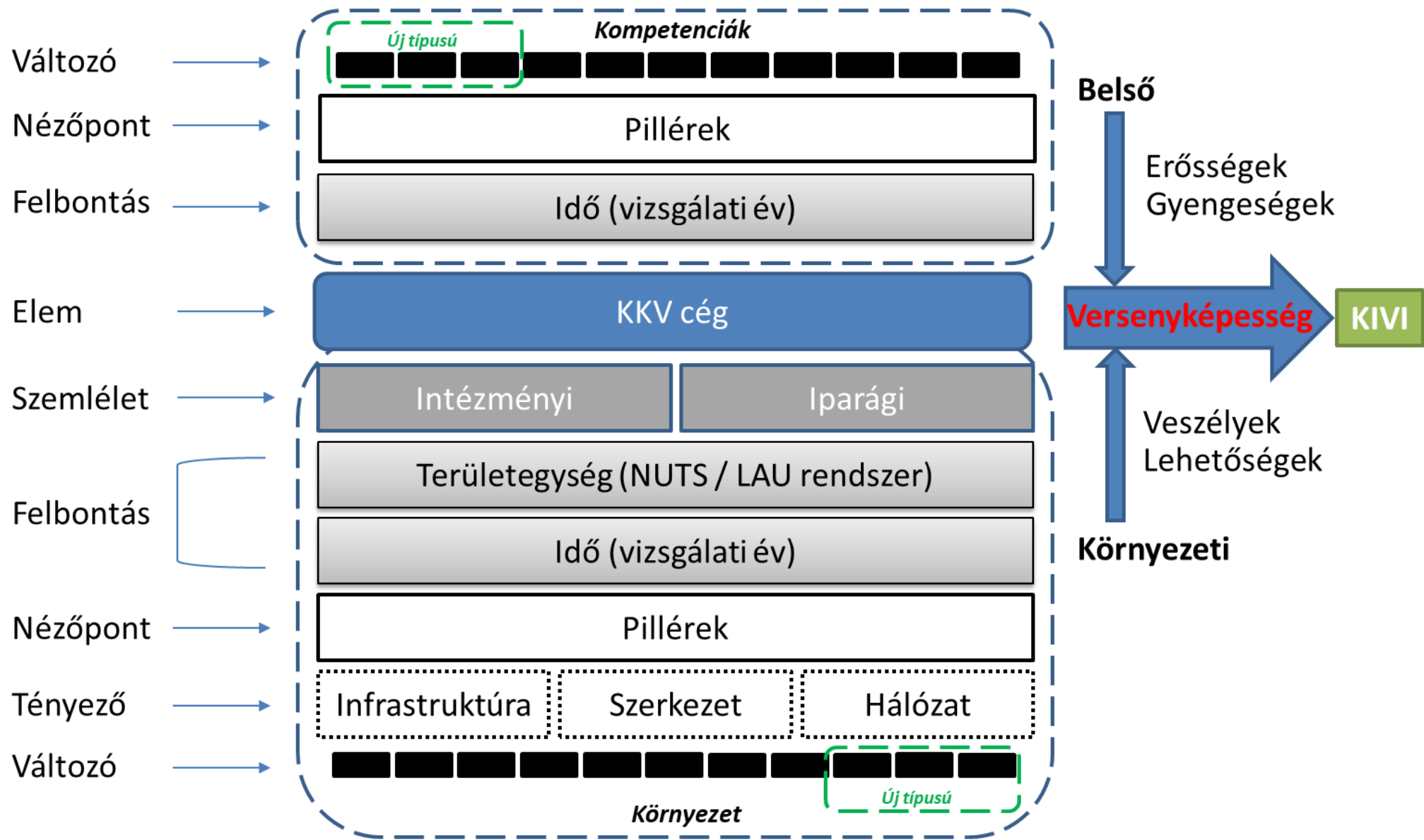
Big Data Research Group

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
SZENTÁGOTAI JÁNOS KUTATÓKÖZPONT

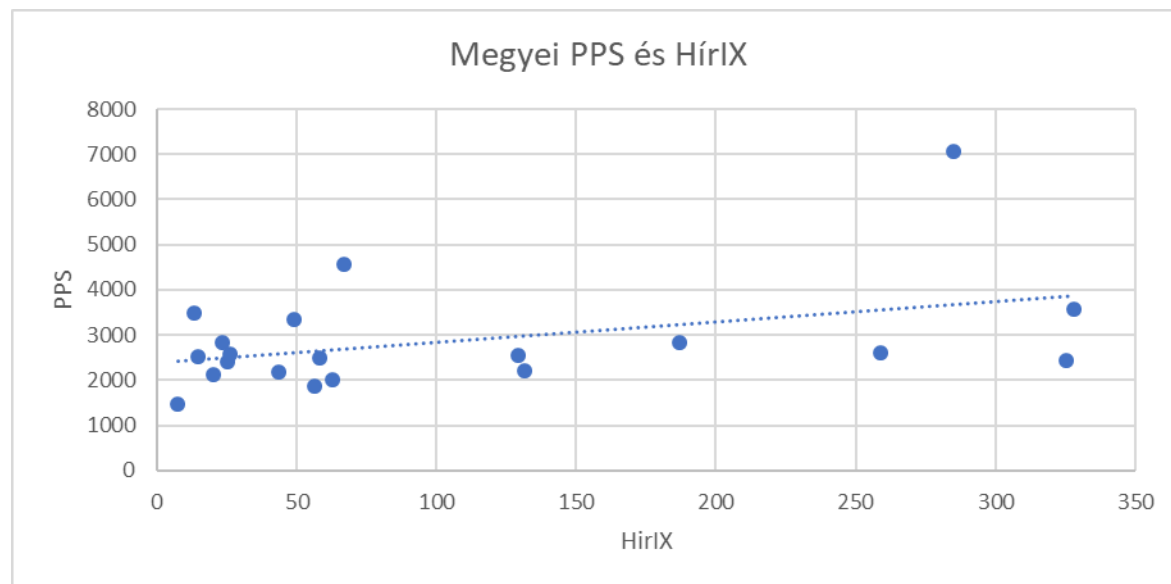
RIERC

Regional
Innovation and Entrepreneurship
Research Center

KIVI modell felépítése

Kutatói kérdés vizsgálata – HírIX példája

- Normalitás vizsgálat
A ferdeség (-0,14) és a csúcsosság (1,14) értékek alapján a minta normális eloszlásúnak tekinthető.
- Korreláció
Pearson-féle korrelációs együttható értéke ($r = 0,415056282$) alapján a megyei PPS és FOI értékek között kapcsolat azonosítható.
- Szignifikancia
  - Nullhipotézis: a korrelációs együttható a megyei PPS és HírIX értékek között $= 0$
  - Alternatív hipotézis: a korrelációs együttható a megyei PPS és HírIX értékek között $\neq 0$

- T-próba
  - Szabadságfok (f) 19
  - Szignifikancia szint 0,01
  - Student tábla ($t_{0,01}$) 2,539
  - T-próba (t_p) 1,9355275037

Mivel $t_p < t_{0,01}$ ezért a nullhipotézist elfogadjuk, vagyis a megyei PPS és HírIX értékek közti korreláció szignifikánsan nem tér el a nullától 99%-os szinten.

Jövőorientációs attitűd NUTS3-as területi szemléletben

Algoritmus 1 FOI értékek számítása

input: q_1 , q_2 , B , L_m

output: FOI érték

Google Trends adatbevitel

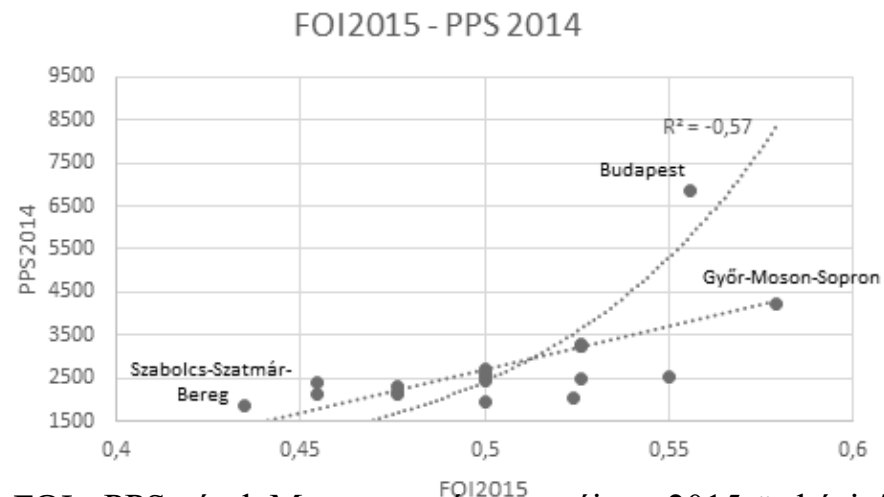
- múlt (q_1), jövő (q_2) irányultságot mutató keresési kulcsszó megadása
pl. 2014, 2016
- B bázisév beállítása, amelyhez időszakban indított kereséseket szűrjük
pl. 2015
- L_m keresések indítási helyének beállítása
pl. Magyarország – Baranya megye

Google Trends keresési logok összesítése

- múlt (q_1^m), jövő (q_2^m) irányultságot mutató átlagos találati értékek kiolvasása m lokációnként

FOI_B^m érték számítása B bázisévre m lokációnként

- $FOI_B^m = q_2^m / q_1^m$

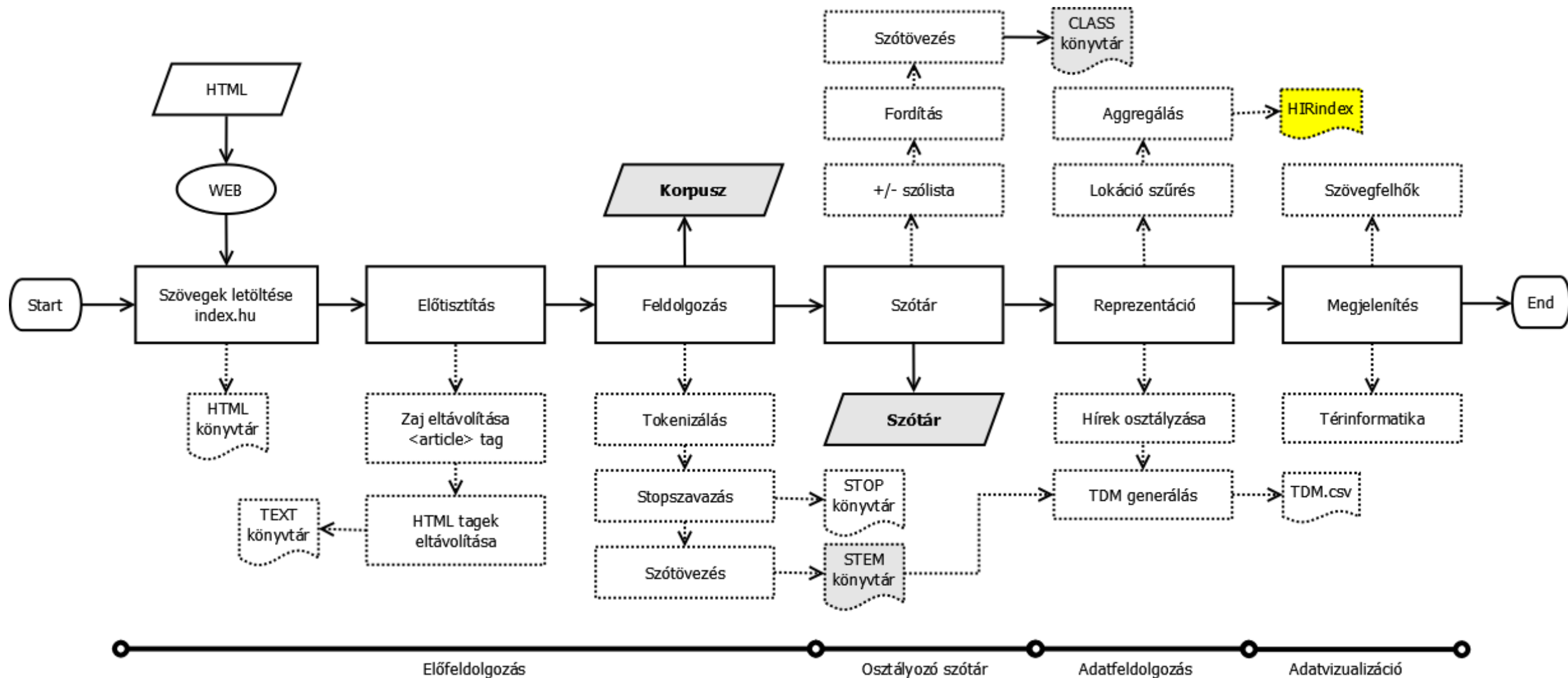
FOI - PPS párok Magyarország megyéire a 2015-ös bázisévben
(Forrás: saját szerkesztés)

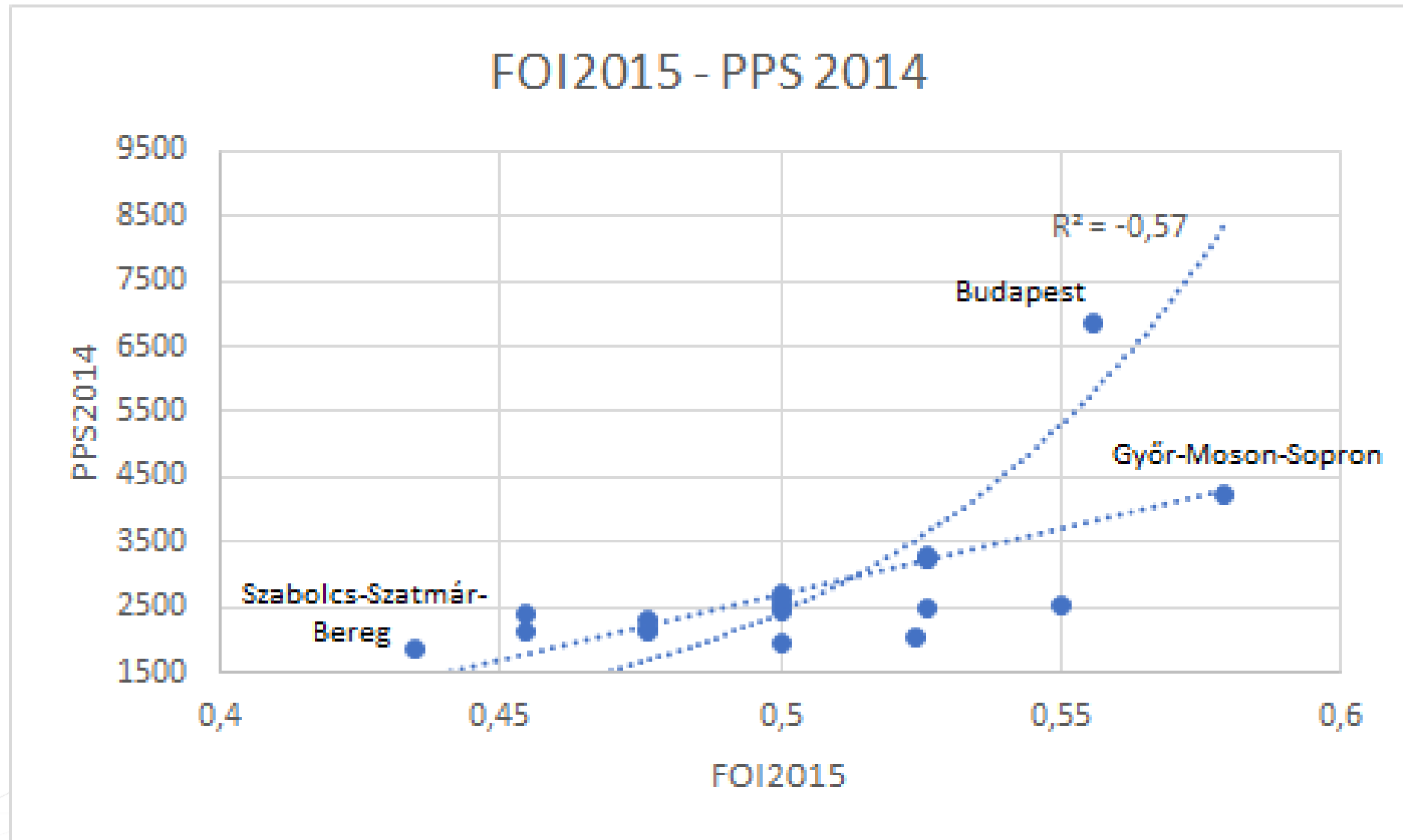
		PPS	FOI
PPS	Pearson Correlation	1	,662**
	Sig. (2-tailed)		,001
FOI	Pearson Correlation	,662**	1
	Sig. (2-tailed)	,001	
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

Irodalomjegyzék

- Szerb, L. et al. (2014): *Mennyire versenyképesek a magyar kisvállalatok? A magyar kisvállalatok (MKKV szektor) versenyképességének egyéni-vállalati szintű mérése és komplex vizsgálata*, Marketing és Menedzsment 11/2014; XLVIII.(Különszám), pp. 3-21.
- Preis T., Moat H. S., Stanley H. E., Bishop S. R., (2012): *Quantifying the advantage of looking forward*, Scientific Reports 2 350, doi:10.1038/srep00350
- Hornyák Miklós - Ragadics Tamás: *Kihívások és válaszok a kiskereskedelembe – vállalkozások az Ormánságban*.
In: Sikos T. Tamás (szerk.) *A válság hatása a kiskereskedelemre*, Szent István Egyetemi Kiadó, Gödöllő, pp. 131-145. (2013)

HírIX folyamatábrája

WebIX mértékek

Mutató	Pillér
Page Size (byte)	Sebesség (Load Time / Page Size)
Load Time (másodperc)	

Mutató	Pillér
Inner Links (db)	Összetettség (SUM)
Outer Links (db)	
Images (db)	
Scripts (db)	
CSS (db)	
Forms (db)	

Mutató	Pillér
SSL (0/1)	Megjelenés (SUM)
Page Redirect (0/1)	
Cookie (0/1)	
Browser Caching (0/1)	
GAnalytics (0/1)	
Page Title (<65)	
Meta Description (<155)	
Mobile Viewport (0/1)	

Mutató	Pillér
Mail (0/1)	Kapcsolat (SUM)
Apple (0/1)	
GPlus (0/1)	
Facebook (0/1)	
Twitter (0/1)	
Instagram (0/1)	

WebIX – 0 és 1 közé eső érték

Pillér	Alindex	Index
Sebesség	Web 1.0	WebIX
Összetettség		
Megjelenés		
Kapcsolat	Web 2.0	

$$AI_{Web\ 1.0} = \frac{P_{Sebesség} + P_{Összetettség} + P_{Megjelenés}}{3}$$

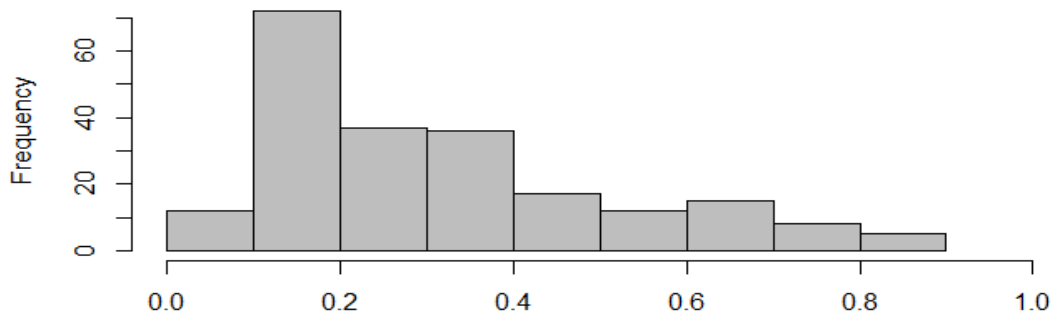
$$AI_{Web\ 2.0} = P_{Kapcsolat}$$

$$WebIX = \frac{(AI_{Web\ 1.0} + AI_{Web\ 2.0})}{2}$$

WebIX eredmények

Iparág	A	B+C+D+E	F	G+H+I	J	L	M+N	R+S+T+U	Átlag
WebIX	0,06	0,17	0,21	0,32	0,40	0,58	0,41	0,33	0,26

WebIX

WebIX hisztogramja, n = 214, forrás: saját szerkesztés

- a) 0-0,1 közti WebIX érték - cégek ~ 3 %
- b) 0,1 – 0,4 közti WebIX érték
- c) 0,4 – 0,7 közti WebIX érték
- d) 0,7 fölötti WebIX érték – cégek ~ 5%

	TEÁORo8	Létszámkategória	Cégkor 2013 (év)	Megye	Jogállás
Legjobb	Műszaki vizsgálat, elemzés	1	9	Budapest	főváros
Legrosszabb	Egyéb ruházati kiegészítők gyártása	4	19	Baranya	város

	Sebesség	Összetettség	Megjelenés	Kapcsolat
Sebesség	1	,103**	,059	,213**
Összetettség	,103**	1	,267**	,478**
Megjelenés	,059	,267**	1	,213**
Kapcsolat	,213**	,478**	,213**	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

WebIX pillérértékek Pearson-féle korrelációs mátrixa, n=214, forrás: saját számítás

	NUTS2						
	1	2	3	4	5	6	7
Web aránya	70,73%	71,85%	72,13%	68,52%	73,85%	68,29%	81,42%
WebIX átlaga	0,264	0,222	0,268	0,261	0,241	0,224	0,246